

ČESKO-JIHOSLOVANSKÁ LEXIKOGRAFICKÁ PRODUKCE V LETECH 1900 AŽ 2006

PAVEL KREJČÍ

Počátek nového tisíciletí se ukázal jako velmi příznivý pro každého, kdo přichází do kontaktu s jihoslovanskými jazyky – ať už jako profesionál, nebo jako laik. Připomeňme, že jihoslovanskými jazyky se před rokem 1991 hovořilo ve dvou zemích – federativní Jugoslávii a Bulharsku. Úředním jazykem v Bulharsku byla a stále je bulharština (*български език*), úředním jazykem v Jugoslávii byla tzv. srbochorvatština, v jazyce Srbů, Černohorců a Bosňáků (Muslimů) nazývaná nejčastěji *srpskohrvatski jezik* (*српскохрватски језик*), v jazyce Chorvatů pak *hrvatskosrpski jezik*. Na území jugoslávských republik Slovinska a Makedonie platila za úřední jazyk slovinština (*slovenski jezik*), resp. makedonština (*македонски јазик*).

Stav, kdy bylo jihoslovanské (slavobalkánské) teritorium prezentováno prakticky výhradně jen dvěma nejdůležitějšími spisovnými jazyky – srbochorvatštinou a bulharštinou, se přirozeně projevil i v české (československé), jugoslávské a bulharské lexikografii.

I. ČESKO-JIHOSLOVANSKÉ SLOVNÍKY Z OBDOBÍ 1900–1945

Ia. ČESKO-SLOVINSKÉ SLOVNÍKY

Česká a slovinská lexikografie přinesla z období Československa a Jugoslávie práce dvou Slovinců a dvou Čechů. Už v roce 1908 vychází v Ottově nakladatelství malý **Česko-slovinský slovník**, který sestavil *Antonín Zavadil*. Další malou slovníkovou příručkou pro poznání slovinštiny je **Slovníček slovinsko-český a česko-slovinský**, jehož autorem je *František Frýdecký*. Příručka vyšla v roce 1917 v edici Bačkovského korunové slovníčky cizích řečí.

Po první světové válce se vydavatelská iniciativa přesunula na jugoslávskou stranu: v roce 1929 tam vydal *Fran Bradač* příruční slovníček s názvem **Česko-slovenski slovar**.

Ib. ČESKO-CHORVATSKÝ SLOVNÍK

Jedním z nejdůležitějších česko-, „jugoslávských“ slovníků první poloviny 20. století je bezesporu **Veliki češko-hrvatski rječnik Jaroslava Merhauta**, vydaný v Záhřebu (označení „velký“ je zavádějící, slovník obsahuje cca 20 000 hesel). Údaje o roce vydání se rozcházejí – zatímco v předmluvě k jeho novému vydání (1998) je D. Sesarovou uvedeno vročení „1939 nebo 1940“, katalogizační záznam Národní knihovny v Praze uvádí rok 1941. Titul slovníku zřetelně odráží snahu Chorvatů o to, aby byl jejich jazyk chápán odděleně od jazyka Srbů.

Ic. ČESKO-SRBOCHORVATSKÉ SLOVNÍKY

Sledované období na poli česko-srbochorvatské slovníkové produkce začalo v roce **1906**, kdy v Ottově nakladatelství vychází první **Slovníček srbsko- neboli chorvatsko-český**. Sestavil jej **Jindřich Očenášek**. O čtyři roky později, v roce **1910**, byl v třebíčském nakladatelství Jindřicha Lorenze vydán **Nový kapesní slovník jazyka srbocharvatského a průvodce po jazyku srbocharvatském profesora Rudolfa Kouta**. Slovníček vyšel ještě třikrát, svého posledního, čtvrtého vydání se dočkal patnáct let po vydání prvním. Je to vlastně malý česko-srbochorvatský a srbochorvatsko-český jazykový průvodce pro účely obchodní a turistické, s úvodním výkladem o sch. mluvnicí. Je dobré připomenout, že označení *srbocharvatský* je tu třeba chápat jako *chorvatský*, neboť autor vycházel z chorvatské podoby srbochorvatštiny. V roce **1914** vychází srbochorvatsko-český slovník už podruhé na Moravě – v tomto případě v Brně. Jeho autorem je **Ante Jelčić** a slovníček nese název **Slovník chorvatsko-srbsko-český**. Jedná se skutečně o trojjazyčný slovník, jak napovídá titul. Poslední lexikografickou příručku z „doby monarchie“ vydal v roce **1916** nakladatel a autor v jedné osobě **Rudolf Bačkovský**. Jde o **Slovníček česko-srbochorvatský a srbo-chorvatsko-český**.

Roku **1926** vyšel v Praze v řadě Ottových jazykových slovníků **Srbsko-chorvatsko-český slovník** autorů **Dušana Dajičice** a **Františka Šobry**, blížíci se rozsahem slovníkům střední velikosti. V roce **1939** byl v pražském nakladatelství Kvasnička a Hampl vydán **Kapesní slovník srbochorvatsko-český a česko-srbochorvatský**, jehož autorem byl **Vladimír Togner**. Témuž autorovi vydalo stejné nakladatelství rok poté **Malý slovníček česko-srbochorvatský**.

Id. ČESKO-BULHARSKÉ SLOVNÍKY

Prvním lexikografickým počinem ze sledovaného období je **Българско-чехски речник**, jehož autorem je *Vladislav Šak*. Slovník je z řady tzv. Ottových jazykových slovníků a vyšel v roce **1914**. Tých autor připravil i poměrně velký **Česko-bulharský slovník**, jenž byl poprvé vydán ve stejném roce a týmž vydavatelstvím. Tento slovník se dočkal i nového vydání v roce **1926**. Rozsahem na opačném pólu proti němu stojí malý **Slovníček bulharsko-český** autora *Josefa Folprechta*. Vyšel v roce **1917** v edici Bačkovského korunové slovníčky cizích řečí.

Čtvrtý slovník bulharského jazyka vydalo až po válce v roce **1922** třebíčské nakladatelství Jindřicha Lorenze. Jeho titul zní **Nový kapesní slovník jazyka českého a bulharského**. Česko-bulharskou část zpracoval *Vladimír Sís*, na bulharsko-české pracoval *Boris Ivanov* a dokončil ji *František Rusínský*.

II. ČESKO-JIHOSLOVANSKÉ SLOVNÍKY Z OBDOBÍ 1945–1990

Toto období se v Československu, Jugoslávii i Bulharsku vyznačovalo ovládnutím společenského života komunistickou ideologií. Nakladatelství byla zestátněna. Zřejmě i proto je lexikografická produkce česko-srbochorvatská a česko-bulharská velmi podobná. Československá akademie věd vydala rozsahem i vzhledem prakticky totožné slovníky Bulharsko-český a Srbochorvatsko-český, Státní pedagogické nakladatelství vydalo v edici Kapesní slovníky několikrát oboustranné příručky jak pro bulharštinu, tak i pro srbochorvatštinu a navíc též přidalo o něco menší turistické slovníčky obou jazyků. Státní nakladatelství technické literatury připravilo v tomto období dva oboustranné česko-bulharské technické slovníky (novější ve spolupráci s bulharským Státním nakladatelstvím Technika), avšak ani jeden česko-srbochorvatský. V Bulharsku vyšel bezprostředně po skončení druhé světové války malý česko-bulharský slovník. V 70. letech pak začaly na sofijské bohemistice práce na zcela novém a rozsáhlejší česko-bulharském slovníku. V Jugoslávii se při Srbské akademii věd a umění začaly počátkem 70. let práce na dvojsvazkovém česko-srbochorvatském slovníku. Česko-slovinská slovníková produkce byla omezena pouze na Slovinsko, česko-makedonská nepřinesla žádný plod ani v Česku, ani v jugoslávské Makedonii.

IIa. ČESKO-SLOVINSKÉ SLOVNÍKY

Přepracovaný a značně rozšířený do formátu malého slovníku vydal **Fran Bradač** nový **Češko-slovenski slovar** v roce **1967**. Poté Bradače v lexikografické práci vystřídala **Ružena Škerljová**. Ta vydala nejprve malý **Slovensko-češki slovar (1976)**, na trhu dosud chybící, a krátce na to – v roce **1981** – zcela nový **Češko-slovenski slovar**.

IIb. ČESKO-SRBOCHARVÁTSKÉ SLOVNÍKY

V roce **1963** byl v edici Kapesní slovníky SPN vydán **Srbocharvátsko-český a česko-srbocharvátský kapesní slovník**, který připravil **Miloš Noha**. Do roku 1990 se dočkal dalších čtyř vydání (1965, 1967, 1969 a **1984**). Obsahuje asi 20 000 hesel v sch.-čes. části a jen asi 8 000 hesel v části čes.-sch. Výrazná redukce v české části byla přitom záměrná. Výslovně na turisty zaměřený je **Rečnik češko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-češki**, který sestavil **Nikola Kršić** a jenž vyšel v edici Rečnik za turiste v Sarajevu v roce **1966**. Slovníček nabízí téměř 4 000 čes. hesel a asi 4 500 hesel v části sch.-čes. V roce **1982** vychází konečně reprezentativní jednosvazkový akademický **Srbocharvátsko-český slovník**, na němž pracoval více než jedno desetiletí kolektiv autorů pod vedením **Jana Sedláčka** (spolu s ním dále **Karel Lemarie**, **Anna Jeníková** a **Stanislava Sýkorová**). Tento středně velký slovník je co do rozsahu i formátu velmi blízký Horovu Bulharsko-českému slovníku (viz dále), avšak podle mínění odborníků jeho kvalit nedosahuje. Vydání akademického slovníku doprovodil stručný, ale vcelku praktický **Česko-srbocharvátský, srbocharvátsko-český slovník na cesty** autorek **Jarmily Gleichové** a **Anny Jeníkové**, jenž byl opětovně vydán ještě v r. **1987**. V části čes.-sch. obsahuje asi 7 000 slov, v části sch.-čes. kolem 6 000 hesel.

Z oblasti specializovaných slovníků se v Československu v roce **1977** objevily **Technickoekonomický hutnický slovník, díl 1.: Srbocharvátsko-český a Technickoekonomický hutnický slovník, díl 2.: Česko-srbocharvátský**. Autorem obou třísetstránkových slovníků je **Otto Krístek** a příručky vyšly pro potřeby Třineckých železáren.

IIc. ČESKO-BULHARSKÉ SLOVNÍKY

V roce **1947** vychází v Sofii **Чешко-български речник**, jehož autorkou je **Cvetana Romanská**. Slovník měl sloužit především jako pomůcka pro bulharské studenty českého jazyka a literatury. Proto do něj bylo zahrnuto i množství zastaralých nebo knižních výrazů a

nářečních, hovorových nebo slangových slov. Podruhé vyšel o dva roky později, třetího, přepracovaného vydání se dočkal v roce **1961**. Tato poslední verze obsahuje asi 35 000 slov základního slovního fondu českého jazyka té doby. Navíc se v něm již vyskytují kupříkladu i technické termíny nebo frazeologie a slovník je přizpůsoben změněným pravidlům českého pravopisu. Slovník je určen studentům české filologie, ale též vědeckým pracovníkům, úředníkům, turistům a dalším zájemcům z vědecké, kulturní nebo hospodářské sféry. Je na místě připomenout, že na prvních dvou vydáních se významně podílel i akademik *Stojan Romanski*, zatímco na jeho poslední, přepracované verzi pracoval už i *Svetomir Ivančev*, s jehož jménem bude spjata práce na novém, rozsáhlejší a komplexně zpracovaném česko-bulharském slovníku, o kterém se zmíním dále.

V roce **1959** vychází v Praze jednosvazkový **Bulharsko-český slovník**, jenž sestavil **Karel Hora** ve spolupráci s *Bohdanem Proškem*, *Jaromírem Charousem* a *Růženou Nikolaevovou*. Přehled bulharské gramatiky zpracoval *Antonín Frinta*. Sběr materiálu začal v r. 1949 V. Chlebeček, K. Hora převzal vedení redakce o dva roky později. Slovník patří svými 60 000 hesly mezi středně velké. Jeho stáří jej v současnosti již značně znevýhodňuje, ale přesto lze říci, že je stále vyhledáván nejen proto, že jiný odpovídající bulharsko-český slovník zatím neexistuje, ale i pro svou vysokou kvalitu lexikografického zpracování. Nebylo by však marné, kdyby se za pět-šest let, u příležitosti půlstoletí vydání tohoto slovníku, objevil na knižním trhu nový, současný bulharsko-český slovník, který by odrážel současnou podobu bulharštiny.

V roce **1964** vydalo SPN v edici Kapesní slovníky **Bulharsko-český a česko-bulharský kapesní slovník**. Připravil jej **Bohdan Prošek** ve spolupráci s *Věrou Dvořákovou-Proškovou*. Slovník obsahuje 14 000 (bulh.-čes.), resp. 13 000 (čes.-bulh.) hesel. Je určen v první řadě laické veřejnosti. Druhé vydání se dočkal o pět let později, třetího v roce 1976 a dosud posledního v roce **1983**. Zhruba poloviční rozsah ve srovnání s kapesním slovníkem vykazuje **Česko-bulharský, bulharsko-český slovník na cesty** (7 000 hesel v čes.-bulh. části a 5 000 v bulh.-čes. části) – specializovaná slovníková příručka pro české turisty mířící za krásami bulharské přírody, zejména černomořského pobřeží. Připravili ji **Marie Bublová** a **Michail Videnov**. SPN ji poprvé vydalo v roce **1978**, podruhé v upravené podobě roku **1987**.

K dokreslení situace v letech 1945-1990 je třeba se zmínit ještě o specializovaném **Bulharsko-českém a česko-bulharském technickém slovníku**. Byl vydán SNTL v roce

1958. Jeho autorem je již zmiňovaný lexikograf **Bohdan Prošek**. Slovník obsahuje přibližně 23 000 (bulh.-čes.), resp. 24 000 (čes.-bulh.) hesel. Jeho nevýhodou bylo už v roce vydání to, že neodrážel změnu v pravopisných pravidlech češtiny z roku 1957 (v době změny byl již vysazen). Nový **Bulharsko-český a česko-bulharský technický slovník** se na pultech českých i bulharských knihkupectví objevil v roce 1988. Představoval společný produkt československého SNTL a bulharského St. nakl. Technika. Připravil ho kolektiv autorů – především Bulharů, hlavní redaktorkou byla **Blanka Kutinová**, odpovědnými redaktory pak *Martin Kapoun, Irena Šelepová* a *Margarita Kjurkčievová*. Formátem, rozsahem i zpracováním slovník v podstatě kopíroval předchozí Proškovo dílo, avšak hesla byla pochopitelně aktualizována a doplněna.

Určitou zvláštnost v česko-bulharské lexikografické produkci představují **Česko-bulharský základní hospodářský slovník pro zahraniční studenty VŠE** a **Bulharsko-český základní hospodářský slovník pro zahraniční studenty VŠE**. Oba slovníky formátu vysokoškolských skript sestavil **Petr Panev** a vydány byly v Praze v roce 1978 (česko-bulharský), resp. 1982 (bulharsko-český). Za raritu pak lze označit trojjazyčný **Rusko-česko-bulharský oděvářský slovník**, který zpracovaly **Marie Krátošková, Věra Leitnerová** a **Sima Vasilevová**. Dvousetpadesátistránkový slovník vyšel pro potřeby českého oděvního průmyslu v Prostějově roku 1971.

III. ČESKO-JIHOSLOVANSKÉ SLOVNÍKY PO ROCE 1990

Pád komunistických režimů ve střední, východní a jihovýchodní Evropě otevřel široké možnosti k vydávání řady větších i menších slovníků a slovníčků různé kvality. Komerční hledisko se projevilo i při vydávání česko-jihoslovanských a jihoslovansko-českých slovníkových příruček – někdy pozitivně, jindy negativně. Zánikem Jugoslávie ztratila smysl existence i politickou oporu účelově konstruovaná a uměle udržovaná srbochorvatština – společné dílo předních srbských a idealistické části chorvatských jazykovědců z 19. století. „Srbochorvatské“ teritorium bývalé Jugoslávie se územně rozpadlo na Chorvatsko (s úředním jazykem chorvatským – *hrvatski jezik*), Bosnu a Hercegovinu (s úředními jazyky bosenským – *bosanski/bošnjački jezik* –, chorvatským a srbským) a Srbsko a Černou Horu (1992-2002 Svazová republika Jugoslávie, s úředním jazykem srbským – *srpsku jezik* –, o jehož

černohorské podobě se v Černé Hoře čas od času koketuje jako o samostatném jazyce černohorském – *црногорски језик*). Starou srbochorvatštinu, jejíž váha spočívala v tom, že to byl jazyk více než 20 miliónů obyvatel Balkánu, tak dnes z hlediska významu nahradila chorvatština. Tou sice hovoří jen necelých 5 miliónů obyvatel, avšak díky spojení komerčního a politického významu Chorvatska (turistika na Jadranu, resp. přináležitost Chorvatů k západnímu, římskokatolickému kulturnímu okruhu) dnes význam chorvatštiny převažuje nad významem ostatních dnešních jihoslovanských jazyků (bosenštiny, bulharštiny, makedonštiny, slovinštiny a srbštiny), nemluvě o tom, že člověk ovládající chorvatštinu se stále může dorozumět na téměř celém území bývalé Jugoslávie.

IIIa. ČESKO-SLOVINSKÉ SLOVNÍKY

Na poli česko-slovinské lexikografie nedošlo po vyhlášení samostatnosti Slovinské republiky k žádným zásadním změnám. V roce **1995** vyšel ve Slovinsku v edici Slovarji DZS **Česko-slovenski slovar, slovensko-češki slovar** *Ruženy Škerljové*. Najdeme v něm přibližně 40 000 (čes.-sl.), resp. 25 000 (sl.-čes.) hesel. Autorka tu v podstatě provedla syntézu obou svých předchozích slovníků. V Česku byla slovinština zpracována pouze v malém turistickém **Slovinsko-českém, česko-slovinském slovníku s mluvnicí a nejpoužívanějšími konverzačními frázemi**, vydaném v roce **2002**. Slovníček připravila *Alena Šamonilová* a obsahuje asi 2 500 (sl.-čes.), resp. téměř 3 000 (čes.-sl.) výrazů základní slovní zásoby.

IIIb. ČESKO-CHORVATSKÉ SLOVNÍKY

Ve světle toho, co jsem naznačil v úvodu třetí kapitoly, jistě nepřekvapuje, že se ve druhé polovině 90. let minulého století začaly doslova rojit česko-chorvatské slovníky, slovníčky a konverzační příručky. Už v roce **1996** se na trhu objevila „první vlaštovka“ – **Česko-charvátský slovník** autorů *Ivana Dorovského* a *Věry Bartošové*. Jedná se o malý slovníček s asi 8 000 hesly základní slovní zásoby – nouzové řešení, kterým se autoři snažili vyjít vstříc požadavkům mj. českých studentů chorvatského jazyka. V roce **1998** se v Chorvatsku objevil reprint *Merhautova* slovníku z roku 1940, jenž byl vydán pod názvem **Česko-chorvatský slovník**. V Česku vyšel ve stejné době malý a ne příliš kvalitní **Chorvatsko-český, česko-chorvatský slovník s nejpoužívanějšími konverzačními frázemi** – jednoduchá turistická příručka s přibližně 5 000 základními výrazy v chorv.-čes. i čes.-

chorv. části, kterou vytvořil **Slavko Krtalić**. Následující rok se v Chorvatsku objevil zcela nový **Hrvatsko-češki rječnik**, slovník střední velikosti s více než 50 000 hesly. Jeho autory jsou **Duška Profetová** a **Alen Novosad**. Česká strana přichází s **Česko-chorvatským a chorvatsko-českým slovníkem na cesty**, praktickou a zdařilou turistickou příručkou, na jejímž vzniku spolupracovaly **Anna Jeníková** a **Katica Ivankovićová**. Slovníček obsahuje asi 7 000 (čes.-chorv.), resp. 6 000 (chorv.-čes.) hesel. V roce 2000 vychází ve Rijece jakožto pomůcka tamním zájemcům o kurz češtiny **Česko-hrvatski rječnik**, obsahující přibližně 15 000 hesel a bohužel i mnoho neopravených pravopisných chyb a překlepů. Slovník zpracoval **Milan Nosić**. Do řady miniaturních slovníků patří **Česko-chorvatský slovník**, který vyšel již v novém tisíciletí (2002) a zpracovala jej **Ivana Lisá**. V bohaté česko-chorvatské lexikografické produkci dále pokračují jedny z nejkvalitnějších příruček kapesního formátu – **Česko-hrvatski i hrvatsko-češki praktični rječnik**, plnohodnotný malý slovník záhřebské bohemistky **Dubravky Sesarové** s téměř 14 000 (čes.-chorv.), resp. téměř 11 000 (chorv.-čes.) hesly, který se v roce 2004 dočkal i českého vydání pod názvem **Chorvatsko-český a česko-chorvatský slovník**, a zatím posledním lexikografickým počinem je malý kompaktní **Chorvatsko-český / česko-chorvatský slovník** autorů **Vladimíra a Tomáše Uchytílových** (2005), rozsahem a zaměřením blízký slovníku Jeníkové a Ivankovićové.

IIIc. ČESKO-SRBSKÉ SLOVNÍKY

Česko-srbská lexikografie byla v uplynulém desetiletí podstatně chudší. Své plody vydala vlastně až v novém tisíciletí. Důvodů bylo více: srbsko-české slovníky tu vlastně byly a nebyly ani příliš zastaralé, jenže byly v souladu s tehdejšími stavy prezentovány jako srbochorvatsko-české. Na srbské straně kromě toho nebyla patrná taková politická, sociální a kulturní potřeba „odstříhnout“ se od minulosti (srbochorvatštiny), jako na straně chorvatské. Ačkoliv byl tedy akademický *Srbochorvatsko-český slovník* vcelku dostatečný pro orientaci jak v srbské, tak v chorvatštině, chorvatská strana si přesto vytvořila svůj *Chorvatsko-český slovník*, zatímco srbská strana žádnou snahu vydat srbsko-český slovník odpovídajícího rozsahu neprojevovala. Na přelomu století byl v Srbsku po mnohaleté namáhavé práci konečně vydán akademický **Чешко-српски речник у два тома**. Jeho autory jsou **Emilija Kačaniková**, **Dragutin Mirković**, **Slobodanka Uroševićová**, **Krešimir Georgijević**, **Nada Dorđevićová**, **Vlado Đukanović** a **Mirjana Radovanovićová**. První díl A-O vyšel v roce 2000,

druhý P-Ž o rok později. Slovník obsahuje téměř 78 000 heslových slov a představuje vůbec nejrozsáhlejší česko-jihoslovanské lexikografické dílo. Z české strany přišel v roce **2002** na svět zásluhou **Anny Jeníkové**, nestorky česko-srbsko-chorvatské lexikografie, praktický a velmi podařený **Srbsko-český a česko-srbský slovník**, který obsahuje téměř 40 000 hesel – po 20 000 v srb.-čes. i čes.-srb. části.

III d. ČESKO-MAKEDONSKÉ SLOVNÍKY

Makedonsko-českým slovníkům byla v uplynulém desetiletí věnována značná pozornost především na české straně. Bylo to dáno jednak tím, že do té doby žádný makedonsko-český slovník na pultech československých ani jugoslávských knihkupectví nebyl (tento stav byl do značné míry zapříčiněn skutečností, že se makedonština stala úředním jazykem v jugoslávské Makedonii až na konci druhé světové války), a jednak tím, že se Makedonie poprvé dočkala samostatnosti až v první polovině 90. let minulého století. Tři vydání má za sebou příruční **Česko-makedonský a makedonsko-český slovník (1994, 1995, 2002)**, který sestavili **Ivan Dorovský** a **Dragi Stefanija**. Slovník obsahuje 8 000 (čes.-mak.), resp. přes 4 000 (mak.-čes.) hesel. Na sklonku století se pak v prodeji konečně objevuje **Makedonsko-český slovník (1999)**, který dlouhá léta připravoval nestor pro změnu česko-bulharsko-makedonské lexikografie **Karel Hora**. Tento malý slovník obsahuje asi 40 000 hesel a jeho součástí je též makedonská gramatika **Františka Václava Mareše**. Hotový byl již počátkem 90. let, ale protože musel na své vydání z finančních důvodů velmi dlouho čekat, tak jej nakonec o jeden rok „předběhl“ v Makedonii vydaný **Македонско-чешки речник** (přibližně stejného rozsahu) autorů **Jadranky Vladovové** a **Davidy M. Pastyřika**. Nejnověji vyšel v Makedonii v roce **2006** dlouho očekávaný protějšek předchozích dvou makedonsko-českých slovníků – **Чешко-македонски речник**, na němž se autorsky podíleli profesori **Donka Rousová** a **František Čermák** spolu s **Jasminkou Delovovou** a **Kateřinou Vítovou**. Obsahuje přibližně 17 000 hesel a je to zatím poslední lexikografický počín z prostoru bývalé Jugoslávie.

III e. ČESKO-BULHARSKÝ SLOVNÍK

Koncem 80. let byl prakticky hotov dlouho očekávaný nový česko-bulharský slovník. Práce na něm začaly již v první polovině 70. let. Iniciátorem, potřebnou autoritou a největším

„tahounem“ při práci byl již výše zmíněný profesor bohemistiky Sofijské univerzity sv. Klimenta Ochridského *Svetomir Ivančev* (1920–1991), člověk, v němž po matce kolovala česká krev, prvotřídní jazykovědec a překladatel (jeho překlad Haškových *Osudů dobrého vojáka Švejka* za světové války je hodnocen jako jeden z nejlepších překladů tohoto díla vůbec). Ivančev si vytkl za cíl představit v novém slovníku v úplnosti současný český lexikální fond, a to nejen jeho spisovnou podobu, ale i výrazy z oblasti hovorové češtiny, slangu a nářečí a také některá slova archaická nebo knižní. Pod jeho vedením byl slovník připraven k tisku už roku 1989. Politické změny a nečekaná smrt hlavního redaktora slovníku profesora Ivančeva (5. února 1991) jeho vydání zkomplikovaly a poté, co se k nepříjemnostem přidaly i změny v normě spisovné češtiny, bylo nutno celý slovník přepracovat. To mělo i svou pozitivní stránku – do slovníku bylo možné zařadit velké množství nových výrazů a aktualizovat podle potřeby sémantiku výrazů starších, aby tak slovník co nejvěrněji odrážel skutečně současnou podobu českého jazyka.

Po nekonečném hledání vydavatele (v důsledku krachu bulharského akademického vydavatelství) vyšel **Чешко-български речник в два тома** nakonec díky spojeným silám nakladatelství *Trud* a *Prozorec* v roce **2002** (I. A-O, II. P-Ž). Tento rozsahem středně velký slovník nakonec obsahuje asi 61 500 heslových slov, ačkoliv v předmluvě z roku 1990, kterou ještě stihl napsat S. Ivančev, se uvádí celkový počet 65-70 tisíc slov. Výrazně útlejší první svazek (A-O) vyšel za značného zájmu bulharské bohemistické a slavistické obce počátkem loňského roku (jeho slavnostní prezentace proběhla 25. února 2002 v Českém centru v Sofii). Druhý svazek se na pultech knihkupectví objevil až na sklonku roku 2002 (slavnostní představení již kompletního nového Česko-bulharského slovníku proběhlo v Národní knihovně v Praze 27. února 2003). Redakci slovníku vedl až do své smrti *Svetomir Ivančev*, po něm se vedení prací ujal *Janko Báčvarov*. Redakční kolektiv dále tvořili *Ludmila Kroužilová*, *Margarita Karaangovová*, *Margarita Mladenovová*, *Milada Minčevová*, *Violeta Micevová*, *Violeta Milevová*, *Jordanka Trifonovová*, *Stilijan Stojčev* a *Ljudmil Janev*.

Bibliografické údaje o slovnících, o nichž se v textu hovoří:

- **Slovníky slovinštiny:**

Zavadil, Antonín: *Česko-slovinštinový slovník*. Nakladatelství Jan Otto, Praha 1908.

Frýdecký, František: *Slovníček slovinsko-český a česko-slovinský*. Nakladatelství Bačkovský – Slovanské knihkupectví, Praha 1917.

Bradač, Fran: *Češko-slovenski slovar*. Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana 1929.

Bradač, Fran: *Češko-slovenski slovar*. DZS, Ljubljana 1967.

Škerlj, Ružena: *Slovensko-češki slovar*. DZS, Ljubljana 1976.

Škerlj, Ružena: *Češko-slovenski slovar*. DZS, Ljubljana 1981.

Škerlj, Ružena: *Češko-slovenski slovar, slovensko-češki slovar*. DZS, Ljubljana 1995.

Šamonilová, Alena: *Slovinsko-český, česko-slovinský slovník s mluvnici a nejpoužívanějšími konverzačními frázemi*. Montanex, Ostrava 2002.

- **Slovníky chorvatštiny:**

Merhaut, Jaroslav: *Veliki češko-hrvatski rječnik*. Zagreb 1939? 1940? 1941?.

Dorovský, Ivan – Bartošová, Věra: *Česko-charvátský slovník*. Nadace Češi Čechům + L Print, Praha 1996.

Merhaut, Jaroslav: *Česko-chorvátský slovník (Veliki češko-hrvatski rječnik)*. Naklada Nediljko Dominović, Zagreb 1998.

Krtalič, Slavko: *Chorvatsko-český, česko-chorvátský slovník s nejpoužívanějšími konverzačními frázemi*. Montanex, Ostrava 1998.

Profeta, Dušanka – Novosad, Alen: *Hrvatsko-češki rječnik*. Informator, Zagreb 1999.

Jeníková, Anna – Ivanković, Katica: *Česko-chorvátský a chorvatsko-český slovník na cesty*. H&H, Jinočany 1999.

Nosić, Milan: *Češko-hrvatski rječnik*. Hrvatsko filološko društvo, Rijeka 2000.

Lisá, Ivana: *Česko-chorvátský slovník*. Tobiáš, Havlíčkův Brod 2002.

Sesar, Dubravka: *Češko-hrvatski i hrvatsko-češki praktični rječnik*. Školska knjiga, Zagreb 2002.

Sesar, Dubravka: *Chorvatsko-český a česko-chorvátský slovník*. Montanex, Ostrava 2004.

Uchytíl, Vladimír – Uchytíl, Tomáš: *Chorvatsko-český, česko-chorvátský slovník*. Český klub – nakladatelství Josefa Šimona, Praha 2005.

- **Slovníky srbochorvatštiny:**

Očenášek, Jindřich: *Slovníček srbsko- neboli chorvatsko-český*. Nakladatelství Jan Otto, Praha 1906.

Kout, Rudolf: *Nový kapesní slovník srbocharvatský a průvodce po jazyku srbocharvatském*. Nakladatel Jindřich Lorenz, Třebíč 1910¹, 1913², 19??³, 1925⁴.

Jelčić, Ante: *Slovník chorvatsko-srbsko-český*. Nový lid, Brno 1914.

Bačkovský, Rudolf: *Slovníček česko-srbochorvatský a srbo-chorvatsko-český*. Nakladatelství Bačkovský a Hach, Praha 1916.

Dajičić, Dušan – Šobra, František: *Srbsko-chorvatsko-český slovník*. Nakladatelství Jan Otto, Praha 1926.

Togner, Vladimír: *Kapesní slovník srbochorvatsko-český a česko-srbochorvatský*. Nakladatelství Kvasnička a Hampl, Praha 1939.

Togner, Vladimír: *Malý slovníček česko-srbochorvatský*. Nakladatelství Kvasnička a Hampl, Praha 1940.

Noha, Miloš: *Srbocharvátsko-český a česko-srbocharvátský kapesní slovník*. SPN, Praha 1963¹, 1965², 1967³, 1969⁴, 1984⁵.

Kršić, Nikola: *Rečnik češko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-češki (sa primerima konverzacije)*. Svjetlost, Sarajevo 1966.

Křístek, Otto: *Technickoekonomický hutnický slovník. Díl 1. Srbocharvátsko-český*. Třinecké železářny VŘSR, Třinec 1977.

Křístek, Otto: *Technickoekonomický hutnický slovník. Díl 2. Česko-srbocharvátský*. Třinecké železářny VŘSR, Třinec 1977.

Sedláček, Jan a kol.: *Srbocharvátsko-český slovník*. Academia, Praha 1982.

Gleichová, Jarmila – Jeníková, Anna: *Česko-srbocharvátský, srbocharvátsko-český slovník na cesty*. SPN, Praha 1982¹, 1987².

- **Slovníky srbštiny:**

Kačanik, Emilija a kol.: *Češko-srpski rečnik u dva toma*. SANU, Beograd 2000 (Tom I. A-O), 2001 (Tom II. P-Ž).

Jeníková, Anna: *Srbsko-český a česko-srbský slovník*. LEDA, Voznice 2002.

- **Slovníky makedonštiny:**

Dorovský, Ivan – Stefanija, Dragi: *Česko-makedonský a makedonsko-český slovník*. Masarykova univerzita, Brno 1994¹, 1995², 2002³.

Vladova, Jadranka – Pastyřík, David: *Makedonsko-češki rečnik*. Magor, Skopje 1998.

Hora, Karel: *Makedonsko-český slovník s makedonskou gramatikou F. V. Mareše*. Euroslavica, Praha 1999.

Rous, Donka – Čermák, František – Delova, Jasminka – Vítová, Kateřina: *Češko-makedonski rečnik*. Filološki fakultet „Blaže Koneski“, Skopje 2006.

• **Slovníky bulharštiny:**

Šak, Vladislav: *Bългарsko-čechski rečnik*. Nakladatelství Jan Otto, Praha 1914.

Šak, Vladislav: *Česko-bulharský slovník*. Nakladatelství Jan Otto, Praha, Bratislava 1914¹, 1926².

Folprecht, Josef: *Slovníček bulharsko-český*. Nakladatelství Bačkovský – Slovanské knihkupectví, Praha 1917.

Sís, Vladimír – Ivanov, Boris – Rusínský, František: *Nový kapesní slovník jazyka českého a bulharského*. Nakladatelství Jindřich Lorenz, Třebíč 1922.

Romanska [Vranska], Cvetana: *Češko-bългарski rečnik*. Universitetska pečatnica, Sofija 1947¹, 1949², DI Nauka i izkustvo, Sofija 1961³.

Prošek, Bohdan: *Bulharsko-český a česko-bulharský technický slovník*. SNTL, Praha 1958.

Hora, Karel a kol.: *Bulharsko-český slovník*. Nakladatelství ČSAV, Praha 1959.

Prošek, Bohdan: *Bulharsko-český a česko-bulharský kapesní slovník*. SPN, Praha 1964¹, 1969², 1976³, 1983⁴.

Krátošková, Marie – Leitnerová, Věra – Vasileva, Sima: *Rusko-česko-bulharský oděvářský slovník*. Výzkumný ústav oděvní, Prostějov 1971.

Bublová, Marie – Videnov, Michail: *Česko-bulharský, bulharsko-český slovník na cesty*. SPN, Praha 1978¹, 1987².

Panev, Petr: *Česko-bulharský základní hospodářský slovník pro zahraniční studenty VŠE*. SPN, Praha 1978.

Panev, Petr: *Bulharsko-český základní hospodářský slovník pro zahraniční studenty VŠE*. SPN, Praha 1982.

Kutinová, Blanka a kol.: *Bulharsko-český a česko-bulharský technický slovník*. SNTL + DI Technika, Praha, Sofija 1988.

Ivančev, Svetomir a kol.: *Češko-bългарski rečnik v dva toma*. Trud + Prozorec, Sofija 2002.